

Ing. Ladislav Středa, CSc., JUDr. Pavel Caban, Ph.D.

**Úsilí o chemické odzbrojení pokračuje****INFORMACE**

Vojenské rozhledy, 2013, roč. 22 (54), č. 1, s. 131–140, ISSN 1210-3292

**The Effort to Destroy Chemical Weapons Continues****Abstrakt:**

*V r. 2012 uplynula prodloužená konečná lhůta stanovená Úmluvou o zákazu chemických zbraní pro zničení chemických zbraní. Přes vynaložené veškeré úsilí a finanční prostředky nebyl cíl zničit všechny chemické zbraně v tomto termínu dosažen. Autoři uvádějí, které státy rozhodnutí splnily, i další, jež z těch či oněch důvodů nesplnily, ale zavázaly se chemické zbraně zničit. Podle předložených plánů má Ruská federace ukončit ničení chemických zbraní do konce roku 2015, Libye do konce roku 2016 a Spojené státy americké nejpozději do září 2023.*

**Abstract:**

*The final extended deadline, established by the Chemical Weapons Convention for the destruction of chemical weapons, passed in 2012. Despite all efforts and enormous amount of funds, the goal to destroy all chemical weapons within this date has not been achieved. The authors enumerate states that fulfilled this resolution and others that this task did not accomplished, for some reasons. According to the destruction plans, the Russian Federation should complete the destruction by the end of 2015, Libya by the end of 2016, and the United States not until September 2023.*

**Klíčová slova:**

Úmluva o chemických zbraních, vývoj, výroba, hromadění zásob, použití chemických zbraní, zničení, zákaz chemických zbraní, verifikace, Ruská federace, Libye, Spojené státy americké.

**Key words:**

Chemical Weapons Convention, development, production, stockpiling, use of chemical weapons, destruction, prohibition of chemical weapons, verification, Russian Federation, Libya, United States.

**1. Úvod**

Úmluva o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a o jejich zničení (CWC - Convention on the Prohibition of the Development, Production,

Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction, dále jen Úmluva) [1] je prvním komplexním mechanismem, který směřuje ke zničení celé jedné kategorie zbraní hromadného ničení a současně stanovuje opatření pro kontrolu plnění tohoto závazku. Pro implementaci požadavků vyplývajících z Úmluvy byla vytvořena Organizace pro zákaz chemických zbraní se sídlem v Haagu (Organization for the Prohibition of Chemical Weapons, dále OPCW).

Hlavním orgánem OPCW je Konference smluvních států, jež je oprávněna přijímat všechna důležitá rozhodnutí týkající se procesu implementace Úmluvy. Výkonná rada je exekutivním orgánem OPCW, přijímá rozhodnutí a doporučení, které předává ke schválení Konferenci. technický sekretariát, v jehož čele stojí generální ředitel, uskutečňuje kontrolní opatření stanovená Úmluvou, pomáhá Konferenci a výkonné radě při plnění jejich funkcí a plní další úkoly, které pro něho vyplývají z Úmluvy nebo kterými ho Konference či výkonná rada pověří.

V souladu s Úmluvou každý smluvní stát zahájí ničení vlastních chemických zbraní nejpozději dva roky poté, kdy pro něho tato Úmluva vstoupí v platnost, a ukončí je nejpozději deset let po jejím vstupu v platnost. Ničením chemických zbraní se podle Úmluvy rozumí proces, kterým jsou chemické látky přeměňovány v podstatě nevratným způsobem do podoby nevhodné pro výrobu chemických zbraní a který nevratným způsobem činí munici a prostředky jako takové nevhodnými. Úmluva připouští, že pokud smluvní stát nebude schopen zabezpečit zničení všech chemických zbraní kategorie 1 [2] nejpozději do deseti let po vstupu této Úmluvy v platnost, může požádat o prodloužení lhůty pro dokončení ničení. O žádosti rozhodne Konference na svém nejbližším zasedání na základě doporučení výkonné rady. Případné prodloužení je omezeno na nezbytné minimum, avšak v žádném případě není smluvnímu státu lhůta pro dokončení ničení prodloužena nad 15 let po vstupu Úmluvy v platnost.

## 2. Ničení chemických zbraní do 29. dubna 2012

Od vstupu Úmluvy v platnost 29. dubna 1997 do současnosti deklarovalo držení chemických zbraní sedm smluvních států Úmluvy – Albánie, Indie, Irák, Jižní Korea, Libye, Ruská federace a Spojené státy americké. Šest těchto států (Albánie, Indie, Jižní Korea, Libye, Ruská federace a Spojené státy americké) deklarovalo celkem 71 195,086 tun chemických zbraní, z toho 69 429,003 tun chemických zbraní kategorie 1 a 1 766,083 tun chemických zbraní kategorie 2 [3] obsažených v 8 680 079 kusech chemické munice a zásobníků. [4] Sedmý stát, Irák, nebyl zatím do tohoto přehledu zahrnut. Přehled deklarovaných chemických zbraní kategorie 1 a kategorie 2 uvádí následující tabulka.

**Tab. 1:** Seznam deklarovaných chemických zbraní kategorie 1 a kategorie 2

| Chemická látka                                             | Seznam podle Úmluvy | Deklarované množství (tun) |
|------------------------------------------------------------|---------------------|----------------------------|
| <b>Kategorie 1</b>                                         |                     |                            |
| Sarin GB: O-isopropyl-methylfosfonofluoridát               | 1; A (1)            | 15 047,039                 |
| Soman GD: O-(3,3-dimetylbutan-2-yl)-methylfosfonofluoridát | 1; A (1)            | 9 057,203                  |
| Tabun GA: O-ethyl-N,N-dimethylfosforamidokyanidát          | 1; A (2)            | 2,283                      |

| Chemická látka                                                                                                                      | Seznam podle Úmluvy | Deklarované množství (tun) |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------|----------------------------|
| VX: O-ethyl-S-[2-N,N(diisopropylamino)ethyl]-methylfosfonothioát<br>Vx: O-isobutyl-S-[2-N,N(diethylamino)ethyl]-methylfosfonothioát | 1; A (3)            | 19 586,722                 |
| EA 1699:<br>O-ethyl-S-[2-N,N(dimethylamino)ethyl]-methylfosfonothioát                                                               | 1; A (3)            | 0,002                      |
| Sírný yperit H, HD, HT a yperit v ropném produktu: bis(2-chlorethyl)sulfid                                                          | 1; A (4)            | 17 418,673                 |
| Směs yperitu a lewisitu: (včetně směsi HD/L v dichlorethanu) bis(2-chlorethyl)sulfid a 2-chlorvinylchlorarsan                       | 1; A (4,5)          | 344,679                    |
| Lewisit L: 2-chlorvinylchlorarsan                                                                                                   | 1; A (5)            | 6 746,876                  |
| DF: methylfosfonyldifluorid                                                                                                         | 1; B (9)            | 443,965                    |
| QL: O-ethyl-O-2-N,N-disopropylaminoethyl-methylfosfonit                                                                             | 1; B (10)           | 46,174                     |
| OPA: 72 % isopropylalkoholu a 28 % isopropylaminu                                                                                   | není                | 730,545                    |
| neznámé složení                                                                                                                     |                     | 3,137                      |
| Toxický odpad (rozložený sírný yperit)                                                                                              |                     | 1,705                      |
| <b>Celkově kategorie 1</b>                                                                                                          |                     | <b>69 429,003</b>          |
| <b>Kategorie 2</b>                                                                                                                  |                     |                            |
| Adamsit DM: 10-chlor-5,10-dihydrofenarsazin                                                                                         | není                | 0,350                      |
| Chloracetofenon CN: 2-chloro-1-fenyl-ethan-on                                                                                       | není                | 0,989                      |
| 2-chlorethanol: 2-chloro-ethan-1-ol                                                                                                 | není                | 319,535                    |
| Thiodiglykol: bis(2-hydroxyethyl)sulfid                                                                                             | 2; B (13)           | 50,960                     |
| Fosgen CG: karbonyl dichlorid                                                                                                       | 3; A (1)            | 10,616                     |
| Isopropylalkohol: 2-propanol                                                                                                        | není                | 114,103                    |
| Chlorid fosforitý                                                                                                                   | 3; B (6)            | 166,331                    |
| Pinakolyalkohol: 3,3-dimethylbutan-2-ol                                                                                             | 2; B (14)           | 19,257                     |
| Thionylchlorid                                                                                                                      | 3; B (14)           | 292,570                    |
| Sulfid sodný                                                                                                                        | není                | 246,625                    |
| Fluorid sodný                                                                                                                       | není                | 304,725                    |
| Tributylamin: N,N-dibutyl-1-butanamin                                                                                               | není                | 240,012                    |
| CNS (23 % chloracetofenonu, 38,5 % chloroformu, 38,5 % chlorpikrinu)                                                                | není                | 0,010                      |
| <b>Celkově kategorie 2</b>                                                                                                          |                     | <b>1 766,083</b>           |
| <b>Celkově chemické zbraně kategorie 1 a kategorie 2</b>                                                                            |                     | <b>71 195,086</b>          |

Do 29. dubna 2012 bylo zničeno celkem 52 486,931 tun chemických zbraní (73,72 % celkově deklarovaného množství), z toho 51 567 tun chemických zbraní kategorie 1 (74,27 % deklarovaného množství) a 919,931 tun chemických zbraní kategorie 2 (52,09 % deklarovaného množství). [5]

Své arzenály chemických zbraní kategorie 1 již kompletně zničily Albánie, Indie a Jižní Korea. Albánie, Indie, Ruská federace a Spojené státy americké rovněž zcela

zničily své chemické zbraně kategorie 2, Libye pouze částečně. Jižní Korea, Indie, Ruská federace a Spojené státy americké podobně zničily všechny deklarované chemické zbraně kategorie 3. [6] Libye opět částečně.

Stav ničení chemických zbraní v jednotlivých smluvních státech deklarujících chemické zbraně se stavem k 29. dubnu 2012 byl následující.

### Albánie

Z chemických zbraní kategorie 1 Albánie deklarovala 15,339 tun (14,010 tun destilovaného yperitu, 0,955 tun lewisitu, 0,374 tun směsi destilovaného yperitu a lewisitu). Dále deklarovala 1,339 tun chemických zbraní kategorie 2 (0,989 tun chloracetofenonu a 0,350 tun adamsitu). [7] Ničení chemických zbraní bylo zahájeno v objektu na ničení chemických zbraní v Qaf-Molla 1. února 2007 a ukončeno v případě chemických zbraní kategorie 1 dne 4. července 2007 a kategorie 2 dne 11. července 2007. Albánie se tak stala prvním smluvním státem, který zničil své chemické zbraně.

### Indie

Indie neuvolnila deklaraci o typech a množství svých chemických zbraní a o objektech na jejich ničení pro veřejné publikování. Přesto z některých veřejně dostupných dokumentů [8, 9] vyplývá, že Indie deklarovala asi 1 055 tun yperitu jako chemickou zbraň kategorie 1 a asi 353 tun (51 tun thiodiglykolu a 302 tun 2-chlorethanolu) jako chemické zbraně kategorie 2. Indie zahájila ničení svých chemických zbraní v roce 1999 a ničení chemických zbraní kategorie 1 ukončila 16. března 2009. Do konce roku 2004 také zničila 1,705 tun toxického odpadu, který deklarovala jako chemickou zbraň kategorie 1, všechny své chemické zbraně kategorie 2 a všech svých 1 558 kusů chemických zbraní kategorie 3.

### Irák

Pro Irák vstoupila Úmluva v platnost až 12. února 2009 a tento stát deklaroval chemické zbraně uložené v jednom objektu na skladování chemických zbraní (2 bunkry č. 13 a 41 v Al Muthanna). V případě Iráku nelze ale množství chemických zbraní kvantifikovat. Podle iráckých představitelů se jedná o zbytky bojových chemických látek a chemické munice, které se ještě mohou nacházet v těchto rozbombardovaných bunkrech z období druhé války v Perském zálivu v roce 1991, které podléhaly metodám ničení a operacím prováděným výbory Organizace spojených národů v období 1992-1994. [10] Pokračují konzultace představitelů Iráku se specialisty některých smluvních států a podle jejich doporučení budou tyto zbytky bojových chemických látek, munice a dalších nebezpečných látek v bunkru č. 13, který představuje největší riziko, zničeny pravděpodobně zakrytím bunkru betonem. [11]

V této souvislosti je vhodné zmínit nález chemických zbraní v Iráku americkými a britskými jednotkami v roce 2006. Podle dostupných údajů například britské speciální síly našly a zničily odpálením na místě 21 kusů chemických náplní raket 122 mm, vyrobených před rokem 1991, s náplní směsi sarinu a cyklosarinu. [12] Tento postup vyvolal ostrou reakci Íránu, který oba státy obvinil z porušení ustanovení Úmluvy. [13] Spojené státy americké i Velká Británie tento postup obhajovaly mimořádnými podmínkami nálezů, vysoce rizikovým stavem nalezené chemické munice ohrožujícím životy osob. Je však třeba připomenout, že oba tyto smluvní státy informovaly technický sekretariát až dodatečně.

## Jižní Korea

Tento smluvní stát rovněž neuvolnil deklaraci o typech a množstvích svých chemických zbraní pro veřejné publikování a v oficiálních dokumentech OPCW figuruje pouze jako „a state party“. Opětovně z veřejně dostupných dokumentů přibližné množství chemických zbraní kategorie 1 deklarovaných Jižní Koreou činilo asi 600 tun. [9] Jižní Korea nedeklarovala chemické zbraně kategorie 2. Ničení chemických zbraní kategorie 1 zahájila v roce 1999 a ukončila je 10. července 2008. V říjnu 1999 rovněž ukončila ničení chemických zbraní kategorie 3.

## Libye

Libye se stala smluvním státem Úmluvy 5. února 2004. Celkově deklarovala 26,314 tun yperitu jako chemickou zbraň kategorie 1 (do 29. dubna 2012 bylo zničeno 13,476 tun, tj. 51,21 % celkového množství) a 1 401,858 tun chemických zbraní kategorie 2 (do 29. dubna 2012 bylo zničeno 555,706 tun, tj. 39,64 % celkového množství). V roce 2004 rovněž zničila 3 563 kusů nenaplněných leteckých pum, chemických zbraní kategorie 3. Kromě zbývajících množství chemických zbraní všech kategorií musí Libye ještě zničit další na konci roku 2011 nově objevenou chemickou municí – 517 dělostřeleckých granátů ráže 130 mm a 8 leteckých pum kalibru 250 kg. [5] Libye plánuje zničení svých chemických zbraní kategorie 1 do konce roku 2013, chemických zbraní kategorie 2 do konce roku 2016 a chemických zbraní kategorie 3 do května 2013. [14]

## Ruská federace

Původně deklarovaná zásoba ruských chemických zbraní představovala více než 40 000 tun chemických zbraní kategorie 1 (zde bojových chemických látek, protože Ruská federace nedeklarovala žádné prekursorů těchto látek). [15] Po určitých úpravách, kdy byla z tohoto množství odečtena hmotnost zahušťovadel u viskózních bojových chemických látek (asi 120 tun), bylo deklarované množství chemických zbraní kategorie 1 opraveno na 39 966,588 tun. Do 29. dubna 2012 bylo v Ruské federaci zničeno 24 961,275 tun (62,46 %) chemických zbraní kategorie 1. [16] Ruská federace předpokládá zničení zbývajících množství chemických zbraní kategorie 1 (15 005,313 tun) do konce roku 2015. [17]

V období od dubna 2001 do 15. března 2002 Ruská federace zničila veškeré své zásoby deklarovaných chemických zbraní kategorie 2, tj. 3 844 kusů dělostřeleckých granátů ráže 122 mm naplněných 10,616 tunami fosgenu. V roce 2001 v souladu s požadavky Úmluvy ukončila ničení 330 024 kusů chemických zbraní kategorie 3.

Deklarované chemické zbraně Ruské federace byly skladovány na sedmi místech, kde byly také následně vybudovány objekty na jejich ničení. Stav ničení chemických zbraní v Ruské federaci v jednotlivých objektech na ničení chemických zbraní se stavem k 29. dubnu 2012 byl následující:

- 19. prosince 2002 bylo zahájeno ničení chemických zbraní v objektu Gornyj a ukončeno 23. prosince 2005 zničením 1 143,202 tun yperitu, lewisitu a směsí yperitu s lewisitem (2,9 % celkových zásob ruských chemických zbraní).
- V prosinci 2005 bylo zahájeno ničení chemických zbraní v Kambarce a ukončeno v roce 2009 zničením 6 349,0 tun lewisitu (15,9 % celkových zásob) skladovaného ve velkoobjemových zásobnících o objemu 50 m<sup>3</sup>.

- V srpnu 2006 bylo zahájeno ničení chemických zbraní v Maradykovském, kde bylo skladováno 6 890,140 tun sarinu, somanu, látky Vx a směsi yperitu s lewisitem (17,2 % celkových zásob). Bylo zničeno 5 762,409 tun bojových chemických látek (83,6 % zde skladovaných zásob).
- 2. září 2008 bylo zahájeno ničení chemických zbraní v Leonidovce, kde bylo skladováno 6 884,797 tun sarinu, somanu a látky Vx (17,2 % celkových zásob). Bylo zničeno 6 171,177 tun bojových chemických látek (89,6 % zde skladovaných zásob).
- V březnu 2009 bylo zahájeno ničení chemických zbraní ve Ščuče, kde bylo skladováno 5 456,550 tun sarinu, somanu a látky Vx (13,6 % celkových zásob). Bylo zničeno 2 908,123 tun bojových chemických látek (53,3 % zde skladovaných zásob).
- 26. listopadu 2010 bylo zahájeno ničení chemických zbraní v Počepu, kde bylo skladováno 7 498,155 tun sarinu, somanu a látky Vx (18,8 % celkových zásob). Bylo zničeno 2 627,364 tun bojových chemických látek (35 % zde skladovaných zásob).
- Objekt na ničení chemických zbraní v Kizněru, kde je skladováno 5 744,744 tun sarinu, somanu, látky Vx a lewisitu (14,4 % celkových zásob) se nachází v konečné etapě výstavby, uvedení do provozu se plánuje ve 2. čtvrtletí 2013.

## Spojené státy americké

Deklarované zásoby chemických zbraní Spojených států amerických sestávaly z 27 769,106 tun chemických zbraní kategorie 1. Toto deklarované množství představovalo 27 141,672 tun bojových chemických látek skladovaných v 9 hlavních objektech na skladování chemických zbraní, 619,56 tun prekurzorů binárních chemických zbraní a dalších asi 8 tun bojových chemických látek skladovaných na dalších místech. Do 29. dubna 2012 bylo ve Spojených státech amerických zničeno 24 923,671 tun (89,75 %) chemických zbraní kategorie 1 [16] představující 24 295,578 tun bojových chemických látek zničených v 7 hlavních objektech na ničení chemických zbraní, 619,56 tun prekurzorů binárních chemických zbraní a dalších 8,533 tun bojových chemických látek zničených v dalších objektech na ničení chemických zbraní. Spojené státy americké předpokládají zničení zbývajících množství chemických zbraní kategorie 1 (2 845,435 tun) do září 2023. [18]

Spojené státy americké rovněž zničily všechny své chemické zbraně kategorie 2 (0,01 tuny CNS, tj. směs  $\alpha$ -chloracetofenonu, chlorpikrinu a chloroformu) a kategorie 3 (80 973 kusů nenaplněné chemické munice).

Stav ničení chemických zbraní ve Spojených státech amerických v jednotlivých objektech na ničení chemických zbraní se stavem k 29. dubnu 2012 byl následující:

- Ničení chemických zbraní v objektu na Johnston Atollu bylo zahájeno již v roce 1990 a ukončeno 29. listopadu 2000. Od 29. dubna 1997 zde bylo zničeno 639,578 tun destilovaného yperitu, sarinu a látky VX (2,3 % celkových zásob amerických chemických zbraní).
- 23. dubna 2003 bylo zahájeno ničení chemických zbraní v Aberdeenu a ukončeno v únoru 2006 zničením 1 471 tun yperitu (5,3 % celkově deklarovaného množství).
- 5. května 2005 bylo zahájeno ničení chemických zbraní v Newportu a ukončeno 5. září 2008 zničením 1 151,534 tun látky VX (4,1 % celkově deklarovaného množství).

- 29. března 2005 bylo zahájeno ničení chemických zbraní v Pine Bluff a ukončeno 12. listopadu 2010 zničením 3 493,387 tun destilovaného a kyslíkového yperitu, sarinu a látky VX (12,6 % celkově deklarovaného množství).
- 9. srpna 2003 bylo zahájeno ničení chemických zbraní v Annistonu a ukončeno 22. září 2011 zničením 2 044,756 tun sarinu, látky VX, destilovaného yperitu, směsi kyslíkového a destilovaného yperitu (7,4 % celkově deklarovaného množství).
- 8. září 2004 bylo zahájeno ničení chemických zbraní v Umatille a ukončeno 25. října 2011 zničením 3 374,340 tun destilovaného yperitu, sarinu a látky VX (12,2 % celkově deklarovaného množství).
- 18. srpna 1996 bylo zahájeno ničení chemických zbraní v Toole a ukončeno v únoru 2012 zničením 12 120,983 tun směsi destilovaného a kyslíkového yperitu, technického yperitu, destilovaného yperitu, lewisitu, tabunu, viskózního tabunu, viskózního sarinu, sarinu a látky VX (43,6 % celkově deklarovaného množství).
- Objekt na ničení chemických zbraní v Pueblo je ve výstavbě, zbývá zničit všech 2 371,317 tun destilovaného yperitu a směsi destilovaného a kyslíkového yperitu (8,5 % celkově deklarovaného množství). Uvedení do provozu se předpokládá v prosinci 2015 a ukončení ničení v listopadu 2019.
- Objekt na ničení chemických zbraní v Blue Grass je rovněž ve výstavbě, zbývá zničit všech 474,777 tun sarinu, látky VX a yperitu (1,7 % celkově deklarovaného množství). Uvedení do provozu se předpokládá v dubnu 2020 a ukončení ničení v září 2023.

Celkové množství deklarovaných a zničených chemických zbraní jednotlivých smluvních států uvádí následující tabulka.

**Tab. 2:** Celkové množství deklarovaných a zničených chemických zbraní do 29. dubna 2012

| Smluvní stát                   | Deklarované chemické zbraně (tun) | Zničené chemické zbraně (tun) |
|--------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------|
| <b>Kategorie 1</b>             |                                   |                               |
| Albánie                        | 15,339                            | 15,339                        |
| Indie                          | cca 1 055                         | cca 1 055                     |
| Jižní Korea                    | cca 600                           | cca 600                       |
| Libye                          | 26,314                            | 13,476                        |
| Ruská federace                 | 39 966,588                        | 24 961,275                    |
| Spojené státy americké         | 27 769,106                        | 24 923,671                    |
| Celkem kategorie 1             | 69 429,003                        | 51 567,000                    |
| <b>Kategorie 2</b>             |                                   |                               |
| Albánie                        | 1,339                             | 1,339                         |
| Indie                          | 352,260                           | 352,260                       |
| Libye                          | 1 401,858                         | 555,706                       |
| Ruská federace                 | 10,616                            | 10,616                        |
| Spojené státy americké         | 0,010                             | 0,010                         |
| Celkem kategorie 2             | 1 766,083                         | 919,931                       |
| <b>Celkově chemické zbraně</b> | <b>71 195,086</b>                 | <b>52 486,931</b>             |

### 3. Ničení objektů na výrobu chemických zbraní do 29. dubna 2012

Ničení objektů na výrobu chemických zbraní musí být zahájeno nejpozději jeden rok poté, kdy pro smluvní stát, který tyto objekty vlastní, vstoupí Úmluva v platnost, a dokončeno nejpozději deset let po vstupu Úmluvy v platnost. Ve výjimečných případech mohou být tyto objekty přeměněny na objekty pro účely nezakázané Úmluvou (především průmyslové, zemědělské, výzkumné, lékařské, farmaceutické nebo další mírové účely) či dočasně přeměněny na objekty na ničení chemických zbraní.

Do 29. dubna 2012 deklarovalo 13 smluvních států (Bosna a Hercegovina, Čína, Francie, Indie, Irák, Írán, Japonsko, Jižní Korea, Libye, Ruská federace, Srbsko, Spojené státy americké a Velká Británie) stávající nebo bývalé kapacity na výrobu chemických zbraní celkem v 70 objektech. Veškeré objekty na výrobu chemických zbraní byly uzavřeny a podléhaly přísnému kontrolnímu režimu. Byly vydány certifikáty o zničení 43 těchto objektů ve 12 smluvních státech a 21 objektů na výrobu chemických zbraní ve 4 smluvních státech bylo certifikováno jako přeměněné na objekty pro mírové účely. Ze zbývajících 6 objektů (5 v Iráku a 1 v Ruské federaci) budou 2 objekty certifikovány jako přeměněné a 4 objekty budou zničeny. [5]

### 4. Ničení starých a zanechaných chemických zbraní

Předmětem kontrolního režimu Úmluvy jsou rovněž staré a zanechané chemické zbraně. [19] Vzhledem k tomu, že k nálezům starých chemických zbraní respektive zanechaných chemických zbraní dochází průběžně, je souhrnná zpráva o stavu v této oblasti zpracována vždy ke konci kalendářního roku (zde do konce roku 2011).

V období od vstupu Úmluvy v platnost do 31. prosince 2011 deklarovalo 11 smluvních států (Austrálie, Francie, Itálie, Japonsko, Kanada, Německo, Polsko, Rakousko, Ruská federace, Šalomounovy ostrovy a Velká Británie) 71 822 kusů starých chemických zbraní vyrobených v období 1925 - 1946. Ve stejném období 8 smluvních států (Belgie, Francie, Itálie, Německo, Slovinsko, Spojené státy americké, Švýcarsko a Velká Británie) deklarovalo celkově 60 398 kusů starých chemických zbraní vyrobených před rokem 1925. Na základě obdržených informací mělo stále na konci roku 2011 staré chemické zbraně na svém území 7 smluvních států (Belgie, Francie, Itálie, Japonsko, Německo, Švýcarsko a Velká Británie) a více než 37 000 kusů starých chemických zbraní podléhalo povinnosti jejich zničení.

Do 31. prosince 2011 deklarovaly čtyři smluvní státy zanechané chemické zbraně na svém území (Čína, nově Írán – podezřelá zanechaná chemická zbraň, Itálie a Panama), Japonsko deklarovalo zanechané chemické zbraně na území Číny. Celkem bylo deklarováno 47 782 kusů zanechaných chemických zbraní, 1 106,892 tun adamsitu a 74 tun směsi yperit-lewisitu. Z toho bylo do konce roku 2011 zničeno 35 249 kusů zanechaných chemických zbraní a 1 106,892 tun adamsitu. [20]

### Závěr

29. duben 2012 se měl stát jedním z milníků v odzbrojení v oblasti chemických zbraní, neboť tento den představoval „prodlouženou lhůtu pro dokončení ničení“, do níž

měly všechny smluvní státy Úmluvy, vlastníci chemické zbraně, zničit své deklarované zásoby chemických zbraní. Již několik let před uplynutím této lhůty však bylo zřejmé, že držitelé největších zásob chemických zbraní – Ruská federace a Spojené státy americké – nebudou tento požadavek schopni splnit (v důsledku pozdějšího vývoje událostí se třetím státem, jenž k stanovenému datu nebyl schopen zničit své zásoby chemických zbraní, stala Libye). Držitelé státy udávaly různé důvody nesplnění této lhůty: především technickou a finanční náročnost ničení chemických zbraní, v případě Spojených států amerických též přísné ekologické normy a nemožnost převážet chemické zbraně mezi jednotlivými státy Spojených států amerických.

Zásadní rozhodnutí přijala Konference smluvních států na svém 16. zasedání v prosinci 2011. [21] Výhodiský rozhodnutí se stalo opakovaně oficiálně deklarované odhodlání držitelských států dostat co možná nejdříve, byť po uplynutí prodloužené lhůty, svým závazkům podle Úmluvy a zničit zbývající zásoby chemických zbraní, jakož i zájem podřídit další postup těchto států při ničení chemických zbraní zvýšené kontrole ze strany OPCW. Podle přijatého rozhodnutí Konference jsou tedy tři držitelé státy povinny završit ničení svých zbývajících zásob chemických zbraní „v nejbližším možném termínu“ v souladu s ustanoveními Úmluvy a jejich příslušných příloh a pod kontrolou technického sekretariátu OPCW.

Každému držitelkému státu bylo současně uloženo předložit detailní plán ničení zbývajících zásob chemických zbraní a uvést v těchto plánech předpokládané datum, kdy toto ničení završí – Ruská federace do konce roku 2015, Libye do konce roku 2016 a Spojené státy americké do září 2023. Tyto státy budou dále povinny informovat výkonnou radu a Konferenci smluvních států na každém zasedání o postupu ničení zbývajících zásob chemických zbraní; obdobná povinnost podávat pravidelné informace o postupu držitelských států je uložena též generálnímu řediteli technického sekretariátu. Jednou za dva roky též navštíví zástupci výkonné rady a technického sekretariátu jednotlivé držitelé státy, aby získali přehled o postupu ničení zbývajících zásob chemických zbraní; formální součástí těchto návštěv bude též setkání se zástupci vlád a zákonodárných sborů těchto států. Konečně je podle rozhodnutí Konference generální ředitel povinen informovat o těchto krocích OPCW Valné shromáždění OSN v rámci své každoroční zprávy. [22]

### Poznámky k textu a literatura:

- [1] *Úmluva o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a o jejich zničení*. Otevřena k podpisu v Paříži dne 13. ledna 1993.
- [2] **Chemické zbraně kategorie 1** jsou podle Úmluvy chemické zbraně na základě chemických látek seznamu 1 (Příloha o chemických látkách Úmluvy) a jejich části či součástky.
- [3] **Chemické zbraně kategorie 2** jsou podle Úmluvy chemické zbraně na základě všech ostatních chemických látek a jejich části či součástky.
- [4] *Draft Report of the OPCW on the Implementation of the Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction in the Year 2011* (EC-69/CRP.1, dated 4 June 2012).
- [5] ANELLI, D. *Progress of Chemical Weapons Destruction*. Chemical Demilitarisation Branch. Sixty-Eighth Session of the Executive Council OPCW, 2 May 2012.
- [6] **Chemické zbraně kategorie 3** jsou podle Úmluvy nenaplněná munice a nenaplněné prostředky a vybavení zvláště navržené k použití v přímé souvislosti s použitím chemických zbraní.

- [7] VUCAJ, F. *Destruction of Chemical Weapons Agents, Verification, on Compliance with Provisions of CWC*. Third International Workshop on Analysis of Chemical Warfare Agents to Mark the International Year of Chemistry 2011. University of Helsinki, Finland. 8 to 9 December, 2011.
- [8] WALKER, P. F. *Chemical Weapons Destruction: Progress and Challenges*. Five-Year CWC Review Conference. The Hague, The Netherlands. April 9, 2008.
- [9] *Report of the OPCW on the Implementation of the Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction in the Year 2004* (C-10/4, dated 8 November 2005).
- [10] *Statement of the Republic of Iraq by H. E. Ambassador Dr. Sa'ad Al Ali, Permanent Representative of Iraq to the OPCW to the Sixty-Eighth Session of the Executive Council*. 1-4 May 2012, The Hague.
- [11] Iraq. *Progress Report on the Preparation of the Destruction Plan for the Al Muthanna Bunkers*. Sixty-Eighth Session of the Executive Council (EC-68/NAT.9, dated 1 May 2012).
- [12] United Kingdom. *Response by the United Kingdom to a Request for Clarification Submitted under Article IX, Paragraph 2, of the Chemical Weapons Convention* (C-15/NAT.11, dated 30 November 2010). Fifteenth Session of the Conference of the States Parties OPCW.
- [13] Islamic Republic of Iran. *Statement by the Delegation of the Islamic Republic of Iran on the Discovery and Destruction of Chemical Weapons by the United States and the United Kingdom in Iraq at the Sixteenth Session of the Conference of the States Parties* (C-16/NAT.20, dated 2 December 2011). Sixteenth Session of the Conference of the States Parties OPCW.
- [14] Libya. *Detailed Plan for the Destruction of Chemical Weapons Remaining after the Final Extended Deadline of 29 April 2012* (as per C-16/DEC.11, dated 1 December 2011). Sixty-Eighth Session of the Executive Council (EC-68/NAT.4, dated 18 April 2012).
- [15] **Prekurzorem** se podle Úmluvy rozumí jakákoli reagující chemická látka, která vstupuje do kterékoliv fáze libovolného postupu výroby toxické chemické látky.
- [16] Note by the Director-General. *Status of Implementation of the Final Extended Deadline of 29 April 2012*. Sixty-Eighth Session of the Executive Council (EC-68/DG.7, dated 1 May 2012).
- [17] The Russian Federation. *Detailed Plan for the Destruction of Category 1 Chemical Weapons Remaining after the Extended Deadline of 29 April 2012* (as per decision C-16/DEC.11, dated 1 December 2011). Sixty-Eighth Session of the Executive Council (EC-68/P/NAT.1, dated 3 April 2012).
- [18] United States of America. *Detailed Plan for the Destruction of Chemical Weapons Remaining after the Final Extended Deadline of 29 April 2012* (as per C-16/DEC.11, dated 1 December 2011). Sixty-Eighth Session of the Executive Council (EC-68/NAT.2, dated 13 April 2012).
- [19] **Starými chemickými zbraněmi** se podle Úmluvy rozumějí chemické zbraně vyrobené do roku 1925 nebo chemické zbraně vyrobené mezi roky 1925 a 1946, které natolik zchátraly, že již nemohou být použity jako chemické zbraně. **Zanechanými chemickými zbraněmi** se rozumějí chemické zbraně, včetně starých chemických zbraní, které nějaký stát zanechal po 1. lednu 1925 na území jiného státu bez jeho souhlasu.
- [20] *Verification and Implementation Report for the Period from 1 January to 31 December 2011* (EC-69/HP/DG.1, dated 1 May 2012).
- [21] *Decision: Final Extended Deadline of 29 April 2012*. Sixteenth Session of the Conference of the States Parties (C-16/DEC.11, dated 1 December 2011).
- [22] CABAN, P. – STŘEDA, L. Chemické odzbrojení: současný stav a perspektivy. *Mezinárodní politika*, 7/2012, str. 37-39.